

MILLIY RAQS XALQIMIZNING ENG MUNAVVAR QADRIYATLARI (FARG'ONA RAQS MAKTABI TIMSOLIDA)

Boboqulova Dilnoza

Uzbekiston Davlat Xareografiya Akademiyasi Urganch filiali 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: O'zbekistonning boy madaniy merosi orasida milliy raqs san'ati alohida o'rin tutadi. Milliy raqslar xalqimizning tarixini, urf-odatlarini va go'zallik tuyg'ularini aks ettirib, yuksak san'at darajasiga ko'tarilgan. O'zbekistonning har bir hududi o'ziga xos raqs uslubi va yo'nalishlariga ega bo'lib, Farg'ona vodiysi raqs maktabi o'zining nozikligi, shirinligi va nafisligi bilan ajralib turadi. Ushbu maqolada Farg'ona raqs maktabi misolida milliy raqslar xalqimizning eng munavvar qadriyatlari sifatida tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: raqs, xalq, qadriyat, raqs, Farg'ona, tarix, jamiyat, urf-odatlarini, maktab.

1. FARG'ONA RAQS MAKTABI TARIXI VA XUSUSIYATLARI

2. MILLIY RAQSNING JAMIYATDAGI O'RNI

3. FARG'ONA RAQS MAKTABINING O'ZIGA XOSLIGI

1.1 FARG'ONA RAQS MAKTABI TARIXI VA XUSUSIYATLARI

FARG'ONA RAQS MAKTABI TARIXI

Farg'ona raqs maktabi O'zbekistonning boy madaniy merosi va an'alarining muhim qismi bo'lib, uning tarixi uzoq asrlarga borib taqaladi. Farg'ona vodiysi qadim zamonlardan boshlab madaniyat va san'at markazi sifatida tanilgan. Bu hududning raqs san'ati ham turli davrlar va madaniy ta'sirlar orqali rivojlanib, boyib kelgan.

1. **Qadimiy Davrlar:** Farg'ona vodiysidagi raqs san'ati qadim zamonlarda diniy marosimlar va xalq bayramlarida muhim o'rin tutgan. Ushbu davrlarda raqslar tabiat, mehnat jarayonlari va turli marosimlarni tasvirlash uchun ijro etilgan.

2. **XIX-XX Asrlar:** XIX asrning oxiri va XX asrning boshlarida Farg'ona raqs san'ati o'zining eng yuqori cho'qqilariga chiqdi. Bu davrda milliy raqslar sahna san'ati sifatida shakllanib, professional raqqosalar va raqqosalar paydo bo'ldi. Ushbu davrda Farg'ona raqs maktabi o'ziga xos uslub va yo'nalishlarini yanada rivojlantirdi.

FARG'ONA RAQS MAKTABINING XUSUSIYATLARI

Farg'ona raqs maktabi o'ziga xos uslubi, nozik harakatlari va boy ifoda vositalari bilan ajralib turadi. Ushbu maktabning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

1. Harakatlar va Dinamika:

- **Nozik Harakatlar:** Farg'ona raqslari nozik va shirin harakatlari bilan ajralib turadi. Qo'l va oyoq harakatlari muvozanati, tana aylanmalari va sahna harakatlari raqsning asosiy elementlarini tashkil etadi.

- **Ritmik Muvozanat:** Harakatlar ritmik muvozanat bilan bajariladi. Raqs davomida harakatlar bir-biriga mos ravishda o'tadi va bu raqsni yanada jozibali qiladi.

2. Mavzular Va Mazmun:

- **Sevgi-Muhabbat:** Farg'ona raqslari ko'pincha sevgi-muhabbat mavzularini aks ettiradi. Ushbu raqslarda ikki yoshning sevgi tuyg'ulari, ularning o'zaro munosabatlari tasvirlanadi.

- **Tabiat Va Hayot:** Raqslarda tabiat go'zalliklari, hayotning turli jabhalari va mehnat jarayonlari tasvirlanadi. Bu mavzular orqali raqslar xalqning turmush tarzi va urf-odatlarini aks ettiradi.

3. Liboslar Va Musiqa:

- **Milliy Liboslar:** Farg'ona raqslari uchun o'ziga xos milliy liboslar muhim ahamiyatga ega. Liboslar raqsning mazmuni va uslubini to'liq ifodalashga xizmat qiladi. Liboslar odatda yorqin ranglar va boy bezaklar bilan bezatilgan bo'ladi.

- **Musiqa:** Raqslar o'ziga xos milliy musiqa bilan ijro etiladi. Musiqa raqsning ritmi va harakatlarini belgilaydi. Farg'ona raqs musiqasi odatda doira, nay, dutor kabi milliy asboblarda yordamida ijro etiladi.

4. Ijro Usullari:

- **Individual Va Jamoaviy Raqslar:** Farg'ona raqslari individual va jamoaviy ijro usullarida namoyish etiladi. Har bir raqqosa yoki raqqosning o'ziga xos uslubi va ijro mahorati bor. Jamoaviy raqslarda esa hamjihatlik va bir-biriga mos harakatlar muhimdir.

- **Sahna Qo'rinishlari:** Raqslar ko'pincha sahna qo'rinishlarida ijro etiladi. Bu sahna qo'rinishlari orqali raqsning mazmuni va uslubi yanada to'liq ifodalanadi.

2.1 MILLIY RAQSNING JAMIYATDAGI O'RNINI

Farg'onada rasq so'zini ishlatganingizda doyim insonning hayoliga 1-bo'lib ustoz Mukarram Turg'unboyeva keladilar, ular xaqida maqola yozayotganimdan benixoyat shod man, keling xozr ular xaqida gaplashamiz:

Mukarram Turg'unboyeva (1913-yil 31-may, Farg'ona – 1978-yil 26-noyabr, Toshkent) – raqqosa, baletmeyster, o'zbek ommaviy sahna raqsining asoschisi. O'zbekiston xalq artisti (1937). Farg'ona pedagogika bilim yurtida o'qib, havaskorlik to'garagida qatnashgan. 1928-yil konkurs asosida etnografik ansamblga qabul qilingan. 1929-yil Muhitdin Qoriyoqubov yordamida Samarqand davlat musiqali teatrining yordamchi guruhiga ishga kirgan.

Milliy raqs san'ati xalqimizning madaniy merosi sifatida jamiyatda muhim o'rin tutadi. Bu san'at turi xalqimizning tarixini, urf-odatlarini va turmush tarzini ifoda etib, milliy qadriyatlarimizni saqlab keladi. Milliy raqslar orqali yosh avlodga madaniy

merosimizni o'rgatish, ularda milliy iftixor tuyg'usini shakllantirish va jamiyatda milliy birlikni mustahkamlash mumkin.

MADANIY TADBIRLAR

Milliy raqslar milliy bayramlar, xalqaro festival va tanlovlar, madaniy tadbirlar va marosimlarda keng ijro etiladi. Bu tadbirlar milliy madaniyatimizni targ'ib qilish va saqlab qolish uchun muhimdir.

- **Milliy Bayramlar:** Navro'z, Mustaqillik kuni, Konstitutsiya kuni kabi milliy bayramlarda milliy raqslar ijro etiladi. Bu tadbirlar orqali milliy qadriyatlarimizni keng jamoatchilikka yetkazish mumkin.

- **Xalqaro Festival va Tanlovlar:** Milliy raqs ansambllari xalqaro festival va tanlovlarda ishtirok etib, O'zbekiston madaniyatini dunyoga tanitadi. Bu orqali milliy raqslarimiz xalqaro miqyosda ham yuqori baholanadi.

- **Mahalliy Tadbirlar:** Mahallalarda, qishloqlarda va shaharlarda o'tkaziladigan madaniy tadbirlarda milliy raqslar ijro etilib, xalqimizning madaniy merosi keng targ'ib qilinadi.

TA'LIM VA TARBIYA

Milliy raqs san'ati ta'lim va tarbiya tizimida ham muhim o'rin tutadi. Maktablar, kollejlarda va universitetlarda milliy raqs to'garaklari tashkil etilib, yosh avlodga milliy raqs san'ati o'rgatiladi.

- **Maktab va kollejlarda:** Maktab va kollejlarda milliy raqs to'garaklari orqali o'quvchilarga milliy raqs san'ati o'rgatiladi. Bu orqali ularning san'atga bo'lgan qiziqishlari oshiriladi va madaniy merosimizga hurmat tuyg'usi shakllantiriladi.

- **Universitetlar:** Universitetlarda milliy raqs fakultetlari va kafedralari faoliyat ko'rsatadi. Talabalar milliy raqs san'ati bo'yicha chuqur bilim va ko'nikmalarni egallab, professional raqqosalar sifatida tayyorlanadi.

- **Maxsus ta'lim muassasalari:** Maxsus san'at maktablari va kollejlarda milliy raqs san'ati bo'yicha chuqurlashtirilgan ta'lim beriladi. Bu muassasalarda yosh iste'dodlar kashf etilib, ularning raqs san'ati bo'yicha rivojlanishiga sharoit yaratiladi.

Turizm

Milliy raqslar O'zbekistonning turistik salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Chetdan kelgan sayyohlar milliy raqslarga katta qiziqish bildirishadi va bu orqali mamlakatimizning madaniy boyliklari bilan tanishishadi.

- **Madaniy shoular:** Sayyohlar uchun maxsus madaniy shoular va tadbirlar tashkil etilib, unda milliy raqslar ijro etiladi. Bu tadbirlar sayyohlar uchun o'ziga xos madaniy dastur bo'lib xizmat qiladi.

- **Raqs ansambllari:** Milliy raqs ansambllari turistik zonalarda o'z chiqishlarini namoyish etib, sayyohlarga O'zbekistonning boy madaniy merosini ko'rsatadi. Bu orqali sayyohlar milliy raqs san'ati bilan yaqindan tanishadilar.

• **Madaniy festival va anjumanlar:** Turistik markazlarda o'tkaziladigan madaniy festival va anjumanlarda milliy raqslar ijro etilib, sayyohlarga milliy madaniyatimiz haqida keng ma'lumot beriladi.

MILLIY IFTIXOR VA IDENTIFIKATSIYA

Milliy raqslar xalqimizning milliy iftixor va identifikatsiyasini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular orqali xalqimiz o'zining tarixiy ildizlariga, urf-odatlariga va qadriyatlariga hurmat bilan qaraydi.

• **Milliy ifodalanish:** Milliy raqslar orqali xalqimiz o'zining tarixiy va madaniy merosini ifodalaydi. Raqslar xalqning ruhiy holati, turmush tarzi va mehnat jarayonlarini aks ettiradi.

• **Milliy birlik:** Milliy raqslar xalqimizning birlik va hamjihatligini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Ular orqali turli hududlarda yashovchi xalqimiz bir butun sifatida namoyon bo'ladi.

• **Identifikatsiya:** Milliy raqslar xalqimizning o'ziga xosligini, milliy o'ziga xosligini aks ettiradi. Ular orqali xalqimiz o'zligini, o'ziga xosligini va milliy iftixorini his etadi.

3.1 FARG'ONA RAQS MAKTABINING O'ZIGA XOSLIGI

Farg'ona raqs maktabi O'zbekistonning milliy raqs san'ati orasida o'ziga xos uslubi va boy ifoda vositalari bilan ajralib turadi. Ushbu maktabning xususiyatlari raqsning nozikligi, harakatlarning o'ziga xosligi va boy musiqiy hamrohligi bilan bog'liq. Farg'ona raqslari xalqimizning madaniy va estetik qadriyatlarini aks ettiradi.

HARAKATLAR VA DINAMIKA

1. **Nozik Harakatlar:** Farg'ona raqslari o'zining nafis va nozik harakatlari bilan ajralib turadi. Har bir harakat chuqur mazmun va hissiyot bilan to'yingan bo'ladi.

2. **Qo'l Harakatlari:** Qo'l harakatlari raqsning muhim qismidir. Qo'l va barmoqlar harakati juda nafis va aniqlik bilan bajariladi, bu raqsga o'ziga xos nafosat bag'ishlaydi.

3. **Aylanma Harakatlar:** Tana aylanmalari Farg'ona raqsLARINING ajralmas qismidir. Raqs paytida raqqosa yoki raqqoslarning tana aylanmalari muvozanatli va ohangdor bo'ladi.

4. **Yumshoq Qadam Tashlovi:** Farg'ona raqslari qadam tashlashdagi yumshoqlik va aniqlik bilan ajralib turadi. Qadamlar raqsning umumiy ritmiga mos ravishda yumshoq va ohangdor bajariladi.

MAVZULAR VA MAZMUN

1. **Sevgi-Muhabbat:** Farg'ona raqslari ko'pincha sevgi-muhabbat mavzularini aks ettiradi. Bu raqslarda ikki yoshning bir-biriga bo'lgan tuyg'ulari ifodalanadi.

2. **Tabiat Go'zalliklari:** Raqslarda tabiat go'zalliklari, gullar va qushlar tasvirlanadi. Bu mavzular raqsga o'ziga xos poetik ifoda bag'ishlaydi.

3. **Hayotiy Lavhalar:** Farg'ona raqslari xalqning turmush tarzi va mehnat jarayonlarini aks ettiradi. Bu raqslarda xalqning hayotiy lavhalari, kundalik faoliyati va bayramlari tasvirlanadi.

LIBOSLAR VA MUSIQA

Milliy liboslari - o'zbek xalqining tarixdagi kiyim-kechaklari bilan bog'liq ma'lumotlarni arxeologik qazilmalar jarayonida topilgan qadimiy katta devoriy suratlar, turli buyumlarga tushirilgan tasvirlar, o'rta asrlardagi kitob miniatyuralari beradi. O'rta asrlarga oid miniatyuralar o'zbek kiyimlarining o'ziga xos uslubi, ya'ni tipi shakllanganligi va ular keyingi davrgacha saqlanganligini ko'rsatuvchi noyob namunalardir. Xalqning kiyim-kechaklaridagi o'zgarishlar, asosan, XX asr boshlarida sezilarli ravishda namoyon bo'ladi va undagi transformasiya, asosan, shaharlarda ochiq ko'zga tashlanadi. XIX asrning birinchi yarmida O'rta Osiyoga Rusiyadan ip gazlama va boshqa matolarning keltirilishi sababli XIX asr oxiri va XX asr boshida mahalliy aholi orasida asosan fabrikada tayyorlangan ip gazlamalar: chit, bo'z, xom surpdan tikilgan kiyim-kechaklarni kiyish rasm bo'lgan. boy-badavlat kishilar esa kimxob, ipak, atlas, duxoba, rang-barang movutlarni sotib ola boshlaganlar. Shunga qaramay, kosiblar dastgoxidan chiqqan mahalliy gazlama: mato, bo'z, nimshoyi kabi gazmollar (adras, beqasam, podshoi, kimxob, xonatlas, katakshoyi kabilar)ning turli xillariga ehtiyoj katta bo'lgan.

IJRO USULLARI

1. **Individual Va Jamoaviy Ijro:** Farg'ona raqslari individual va jamoaviy tarzda ijro etiladi. Har bir raqqosa yoki raqqosning o'ziga xos uslubi va ijro mahorati bor. Jamoaviy raqslarda esa hamjihatlik va bir-biriga mos harakatlar muhimdir.

2. **Sahna Qo'rinishlari:** Raqslar ko'pincha sahna qo'rinishlarida namoyish etiladi. Bu sahna qo'rinishlari orqali raqsning mazmuni va uslubi yanada to'liq ifodalanadi. Sahna dekoratsiyalari va yorug'lik effektlari raqsning ta'sirchanligini oshiradi.

Xulosa

Farg'ona raqs maktabi O'zbekiston milliy raqs san'atining yorqin namunasi bo'lib, xalqimizning eng munavvar qadriyatlarini aks ettiradi. Ushbu raqslar o'zining nafisligi, shirinligi va nozik harakatlari bilan ajralib turadi. Milliy raqs san'atini asrab-avaylash, rivojlantirish va kelajak avlodlarga yetkazish barchamizning muqaddas burchimizdir. Bu qadriyatlar xalqimizning birligi, madaniyati va ma'naviyatini mustahkamlashga xizmat qiladi. Farg'ona raqs maktabi misolida milliy raqs san'ati xalqimizning boy madaniy merosi sifatida davom etadi va rivojlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://nauchniyimpuls.ru/index.php/ni/article/view/1722>

2. <https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbek-milliy-raqslari-butun-jahon-nigohida>
3. <https://yuz.uz/uz/news/milliy-raqs-xalqimizning-eng-munavvar-qadriyati>
4. <https://uzdxa.uz/wp-content/uploads/2022/09/Raq-s-olami-3-soni-fevral-2021-yil.pdf>
5. https://uz.wikipedia.org/wiki/Xalq_raqsi
6. <https://uzhurriyat.uz/2024/01/31/uzbek-milliy-raqs-sanati-yangilanayotgan-talim-va-istiqbolli-loyihalar/?lang=lat>
7. https://uza.uz/oz/posts/milliy-raqs-millatning-ozligi-orzu-umidlari-namoyoni-sohadagi-yutuq-va-muammolar-haqida-mulohazalar_383172
8. <https://uz.cultureoeuvre.com/10576239-what-russian-national-dances-exist>
9. <https://innovativepublication.uz/index.php/jelsi/article/view/180>
10. https://uz.wikiaro.ru/wiki/List_of_national_dances